

Oponentský posudek na magisterskou diplomovou práci Petry Kaděrové

Název práce: Ženská práva a postavení žen v Turecku z pohledu vybraných odborných textů

Oponentka: Mgr. et Mgr. Tereza Jiroutová Kynčlová

Tématem diplomové práce Petry Kaděrové je komparace odborných feministických textů tureckých teoretiček Kardam, Göle, Kadiyoti a Arat, jež diskutují ženská práva a otázku genderové rovnosti v kontextu současného i historického vývoje turecké společnosti. Nejen s ohledem na pokračující debaty stran členství Turecka v EU a demokratizační snahy a ekonomický růst země považují volbu tématu za vysoce relevantní.

Diplomantka metodu genderově orientované komparativní obsahové analýzy zvolených textů opírá o feministické a postkoloniální teorie, konkrétně pak o práce politických filosofek Marthy Nussbaum a Susan Moller Okin s přihlédnutím ke konceptům Chandry T. Mohanty a Gaytri Ch. Spivak. Ačkoliv je z práce implicitně patrné, že se Petra Kaděrová se zmíněnými teoretickými texty dobře seznámila, jejich kritická aplikace jak v teoretické, tak analytické části diplomové práce není dostatečně jasně objasněna a demonstrována. Jinými slovy, diplomantka málokdy ozřejmuje linii své argumentace a explicitně nevysvětluje, jak představené koncepty (s výjimkou funkčních schopností M. Nussbaum) souvisí s tématem práce (např. otázka tokenismu na str. 21) a jaké mají pro interpretaci analyzovaných textů implikace např. s ohledem na často zpřítomňovaná témata nacionalismu, sekularismu, náboženství a rodiny, které – jak se z diplomové práce zdá – hrají v otázce postavení tureckých žen nejvýznamnější roli.

Má zásadní výtku k diplomové práci tudíž spočívá ve faktu, že práce je především deskriptivním – tedy nikoliv analytickým – převyprávěním vybraných odborných textů. Třebaže tyto texty a jimi diskutované modely vývoje turecké společnosti od nábožensky založené říše směrem k sekulárnímu státu, kdy obě tyto organizace společnosti vyzdvihovaly rovnost žen jakožto svou morální prioritu, studentka podrobně kontextualizuje, jak z teoretické, tak z analytické části diplomové práce je patrné, že se jí nedaří k textům zaujmout nezávislé, kritické a osobně analytické stanovisko.

Nejzřejmější je toto například u kritiky Rawlsova pojetí rodiny z pera Nussbaum a Okin, které Kaděrová čte výlučně prizmatem obou filozofek tak, že přejímá jejich optiku, aniž by tuto konfrontovala s textem, který je předmětem zamítnutí. Rawlsovův text totiž diplomantka v práci nepoužívá a v bibliografii není uveden.

Nejinak je tomu s deskripcí v teoretické části práce, kdy se diskurs nacionalismu ukazuje jako stěžejní pro formování žádoucí turecké femininity, která musí vyhovět tzv. westernistům, islamistům i turkistům (např. str. 34). Právě popisné a afirmativní čtení zkoumaných textů s nedostatkem kritického odstupu znemožňuje diplomantce rozanalyzovat instrumentalizaci ženství nacionalismem jakožto hlavní genderový aspekt všech nacionalistických a státotvorných hnutí. Jinými slovy, protože autorka nikde konkrétně a explicitně nedefinuje jaké cíle westernisté, islamisté a turkisté sledují a čtenář/ka si je musí domýšlet, a protože diplomantka dále nikde neříká jaké ideologické rozdíly motivují jednání těchto frakcí, nelze tuto instrumentalizaci diverzifikovat a Petře Kaděrové ezbyvá, než její přítomnost v diskursu konstatovat. Hlubší promyšlení modelů femininity a maskulinity, jež byly různými nacionalistickými instrumentalizacemi implikovány by dovolilo diplomantce pohroužit se hlouběji do genderové analýzy textů, která je, jak autorka v metodologické části sama říká, jejím cílem. Zde by se pak nabízela i možnost pokusit se tematizovat jednu ze zásadních společných otázek feministických a postkoloniálních teorií, a

sice Bhabhovu tezi z díla *Location of Culture*, že se snahy o formování společností a států a nacionalistických diskursů nejčastěji „odehrávají na tělech žen.“

O detailnější genderovou analýzu si též říká hnutí kemalistických žen, u kterých, jak diplomantka píše na straně 44, „se očekávalo projevení tzv. maskulinních vlastností.“ Co postupy tohoto pokrokového hnutí vypovídají o kategorii genderu? V jakých ohledech se pak toto hnutí jevílo genderově senzitivní a progresivní s ohledem na genderovou rovnost žen a v čem naopak vyhovovalo androcentrickému systému nově budované turecké republiky? Navrhuji, aby se studentka u obhajoby pokusila zmíněné dotazy zodpovědět a též precizně vysvětlila, s jakou definicí genderu ve svém textu pracuje, neboť tato je v diplomové práci přítomno opět jen implicitně a není nikde vyčerpávajícím způsobem vysvětleno.

Struktura diplomové práce je obecně koherentní, avšak některé pojmy Petra Kaděrová poprvé zakotvuje až v druhé části práce, přestože s nimi operuje již dříve. Jedná se například o pojmy Druhého a symbolického násilí, které představuje až od strany 52. Tyto se však vyskytují již v samotné úvodní části.

Argumentační linie práce, jak jsem již naznačila, koreluje s rozebíranými texty. V případě demokratického pokroku, který je diskutován na straně 59 ale diplomantka nereflexuje jasný protimluv, když říká, že s vládou strany AKP „dozrlo Turecko velkého pokroku v ekonomické sféře i v otázce ženských práv“, avšak bezprostředně poté citovaná autorka Arat tvrdí, že se země potýká s paradoxem demokracie, kdy náboženská svoboda posilovaná demokratickou vládou „je doprovázena potencionálním či skutečným ohrožením genderové rovnosti.“ Jelikož těmito větami část diplomové práce 4.4.4. končí, není jasné, zda se jedná o omyl, špatný překlad či kontradikci ponechanou k interpretaci čtenářům/čtenářkám.

Po jazykové stránce je diplomová práce Petry Kaděrové vyhovující, za problematické však považuji formální aspekty odkazování (odkazy nezřídka nezahrnují paginaci) a především nedostatečnou četnost odkazů.

Vedle výše jmenovaných témat, bych ráda diplomantku vyzvala, aby u obhajoby vysvětlila rozdíl mezi islámským a islamistickým feminismem (str. 92). Jedná se o terminologickou inkonzistenci či je zde rozdíl v ideologickém základu těchto feminismů? Dále se nabízí otázka, zda tzv. státní feminismus propagovaný Mustafou Kemalem má paralely s rovností žen a mužů v socialistickém Československu, jak o tom hovoří Hana Havelková v článku *Women in and after a Classless Society* (1999), a zda právě tento „diktát“ státního establishmentu nekomplikuje symbolické zhodnocení ženství? A konečně by bych diplomantku vyzvala k tematizaci heterogenity islámu s ohledem na genderovou rovnost. Ztěžovala tato heterogenita (viz šíitský a sunnistský islám), případně obecně náboženská diverzita sekularizaci Turecka a jaké přístupy tyto frakce k ženám zastávaly?

Mé hodnocení práce Petry Kaděrové se odvíjí především od skutečnosti, že se studentce nepodařilo vytěžit analytický potenciál vybraného tématu. Práce je minimálně analytická, deskripce převažuje, a proto je genderová analýza přítomna spíše pod povrchem. Přesto se jedná o zdražilý deskriptivní text.

Práci doporučuji k obhajobě a s ohledem na řečené navrhuji hodnocení dobře.

V Praze 9.2. 2013

Mgr. et Mgr. Tereza Jiroutová Kynčlová